

Idémand bag trådløst bredbånd til småøerne

Manden bag ØNet har i tyve år levet af gode ideer og opfindelser. Nu vil han levere bredbånd til småøerne

Torben Vestergård er opfinder og entreprenør. Når han har fået en god idé, så skal den føres ud i livet, der er ikke langt fra idé til handling i hans univers. Det er det, han har levet af de seneste tyve år: At få gode ideer og realisere dem sammen med andre entreprenører og virksomheder. Siden 1982 har hans lille entreprenørfirma, Composite Process Aps, udviklet en række unikke løsninger og processer til store og små virksomheder i plastbranchen. Kunderne har været danske og udenlandske firmaer, som kunne omsættes hans ideer til produkter.

Nu er Torben gået ind i en anden branche. Han vil levere bredbånd til virksomheder og privatpersoner på de danske småøer. ØNet hedder hans nye forretning, og udgangspunktet er det gamle mejeri på Strynø, hvor hans kone Kirsten på syvende år

Hurtig bredbåndsforbindelse kan ophæve det geografiske handicap, det kan være at bo på en lille ø. Torben Vestergård vil nu levere varen til, i første omgang, de fynske øboere.

IT-erhverv på småøerne

Flere og flere mennesker på småøerne bruger computer og internet i deres erhverv. Nogle har etableret en IT-virksomhed. Andre små ø-virksomheder bruger computeren og internettet, når de skal sælge deres varer eller fortælle kunderne om deres ferielejligheder og turistattraktioner.

Og så er der dem, som har en arbejdsgiver inde på fastlandet. De bruger internettet og pc'en som den navlestreng, der kobler distancearbejdspladsen sammen med hovedkontoret i København eller Horsens.

Småøernes LEADER+ fortæller i dette og de kommende numre af Ø-posten om nogle af menneskene bag IT-arbejdspladserne på småøerne.

driver en turismevirksomhed.

I første omgang skal ØNet levere trådløst bredbånd til syv småøer syd og vest for Fyn. På Strynø har nettet fungeret i et års tid, Drejø er lige kommet med, og i løbet af oktober og november når radiosignalerne også Skarø, Hjortø, Avernakø og Lyø.

„Som en tyr, der skraber i støvet, mens den venter spændt“. Sådan beskriver Torben sig selv i den fase, hvor ideen er født, men kundegrundlaget, tilladelserne og finansieringen mangler.

Han kan næsten ikke vente på

Fortsættes på side 3

Nærdemokrati på dagsordenen

Kommentar af
Henry Larsen

I forbindelse med kommunalreformen har Indenrigs- og Sundhedsminister Lars Løkke Rasmussen iværksat et par initiativer, hvor der sættes fokus på nærdemokratiets vilkår og muligheder i de nye store kommuner.

Landdistriktsgruppen

Der er nedsat et rådgivende udvalg på landdistriktsområdet, hvor 9 organisationer, som arbejder i landdistrikterne, er repræsenteret. Heriblandt Ø-sammenslutningens ved undertegnede. Indenrigs- og Sundhedsministeren er formand for udvalget. Det er meningen, at udvalget skal mødes ca. 4 gange om året for at følge udviklingen i landdistrikterne, når nu kommunerne bliver større. På sidste møde d. 25. august drøftede vi de kommende landdistriktsordninger, og Fødevareminister Hans Chr. Schmidt deltog. På vores næste møde er

skolerne på dagsordenen, og her vil Undervisningsministeren deltage.

Tænk tank om nærdemokrati

I december sidste år inviterede indenrigsministeren ca. 50 foreninger til et møde, for at høre om deres holdninger og forventninger til demokrati i de kommende kommuner. På mødet nedsatte ministeren en tænketank, som skulle pege på mulighederne for at styrke nærdemokratiet. 14 af de deltagende foreninger fik sæde i tænketanken, og borgmester Jørn Sørensen fra Holbæk blev udpeget som formand. Ø-sammenslutningens bidrag var de samme, som vi flere gange har fremført. Vi ønsker, at øboerne sikres en høringsret, f.eks. gennem ø-udvalg, og vi ønsker at øboere sikres plads i færgestyrelserne.

D. 31. august blev tænketankens konklusioner præsenteret for offentligheden. Det foregik i den grundtvigske højborg Vartov i København. Tydeligvis for at symbolisere, at det handlede om demokrati. Jeg synes, tænketanken har gjort sig nogle gode overvejelser, og de er kommet med en række gode forslag til, hvordan kommunerne kan inddrage borgere og foreninger. Men vore ønsker, som blev bakket op af Landdistrikternes

Fællesråd m.fl., blev ikke imødekommet af flertallet. Det er helt i overensstemmelse med Indenrigsministerens holdning. Han udtalte, at han ikke vil være med til at fjernstyre nærdemokratiet. Men sagde så også, at den udmelding til gengæld forpligter politikerne, og hvis det ikke fungerer, vil han tage det op. Dette tilsagn har vi noteret os.

Og hvad kan vi så bruge alt dette til?

Med ovennævnte initiativer kan vi konstatere, at regeringen er meget bevidst om, og gerne ønsker borgerinddragelse i beslutningerne. Men ellers står vi, hvor vi hele tiden har stået. Det er først og fremmest op til os selv! Det gælder om fra starten at få etableret et godt forhold til politikere og administration i den nye kommune.

Jeg ved godt, det ikke er „in“ for tiden, men jeg mener, det kunne godt være en idé at melde sig ind i et politisk parti. Netop fordi partierne ikke har mange medlemmer i dag, kan øboere ved at melde sig ind, komme ganske tæt på og påvirke beslutningstagerne.

For husk! Politikere får ikke åbenbaringer. De får oplysninger!

En lille slutbemærkning

Ved præsentationen af tænketankens tanker hørte jeg flere gange påstanden, at Danmark er det land i Europa, der har decentraliseret mest. Den påstand er efter min mening en sandhed med modifikationer. Som I kan læse andetsteds i Ø-posten har vi netop besøgt nogle franske småøer. Og hvad oplevede vi der? Vi oplevede, at øer på under 100 indbyggere stadig havde deres egen kommune, og de havde stadig bevaret deres skole. Det kalder jeg decentralisering.

Jeg synes, det er noget af en tilsnigelse at kalde den danske strukturreform for en decentralisering. Den rette betegnelse er efter min mening decentral koncentration!

★

Læserbrev

Stoltheden kom ikke til udtryk

I september-nummeret af Ø-Posten udtrykker Struer Kommunes viceborgmester Svend Sønnichsen overordentlige stor begejstring for Venø. Samtidig fortæller han, at „det var nødvendigt at lukke den lille skole“. Men det var så som så med nødvendigheden. Venøboerne havde i modsætning til Struer Kommunes politikere og embedsmænd udført en samfundssøkonomisk beregning, der fortalte, at besparelserne var +/- 0, hvad en efterkalkulation også vil vise, hvis politikerne lod den gennemføre.

Nedlæggelsen af Venø Skole har fået de resultater, som også er kommet på andre småøer, når politikerne har skullet vise deres magt. Børnefamilierne er blevet spredt for

alle vinde og den samling, som var om skole- og kirkearbejde blev slået i stykker.

Glædeligvis er der flyttet flere pensionister til øen, men det er ikke nok til at holde et samfund levende, i hvert fald ikke på længere sigt!

Venø Skole var en del af en af skolerne i Struer, og fungerede som et udvidet klasselokale for den pågældende skole. Det reducerede omkostningerne. Det, at Venø har haft en lille skole, der fungerede, var en vanskelig ting at takle for flertallet af politikerne i Struer Byråd. Politikerflertallet vandt, men det gjorde Venø og Venøs overlevelse ikke.

Jan Bendix, Venø

Forsat fra forsiden

at komme i gang. Spændt til bristepunktet. Men han har prøvet processen fra idé til produkt så mange gange, at han også godt ved, at planlægningen skal være i orden. Om det er et nyt plastprodukt, eller om det er et luftbåret bredbåndsnet, gør ikke den store forskel.

Inden ØNet var en realitet, holdt han møder med medarbejdere fra Fyns Amt, havde kontakt til de sydfynske kommuner for at aftale antenneplacering, havde lokalplaner til høring, og sad til møder med Småøernes LEADER+, som har støttet ham. Han har også i god tid holdt informationsmøder på de øer, hvor ØNet skal levere bredbånd. For at beboerne vidste, hvad det handlede om, og for at få aftaler om antenneplaceringer og de nødvendige tilsagn om tilslutning til nettet.

Nu er den første gittermast snart rejst. På et par sydfynske småøer kan man allerede på en eller to husgavle se en ny type parabolantennet. Den første kunde på Drejø har fået leveret den lille boks med antenne og radiomodtager. Og radiosignalerne er begyndt at bære data til og fra de første computere i det sydfynske øhav.

Det har krævet nogle færgebilletter og rejsetimer at nå hertil. Behovet og efterspørgslen har det ikke skortet på. Men myndigheder, sponsorer og kommende kunder har haft en bunke

spørgsmål. Om teknik, om økonomi, om datasikkerhed. Og ikke mindst om driftssikkerhed: Er en lille, entreprenant og opfindsom leverandør lige så driftssikker som de store udbydere TDC og Sonofon? Kan netværket føres videre, hvis Torben af den ene eller anden grund ikke længere kan tage sig af driften? Sådan har spørgsmålene lydt igen og igen. „Man skulle tro at nogen har kigget i en glaskugle og set mig med brækket hals nedenfor en stige“. Sådan har Torbens kommentar lydt hver gang.

Men driftssikkerheden er der tænkt

Next stop Mandø

Når det sydfynske øhav i løbet af de næste par måneder er forsynet med bredbånd, er Torben Vestergård parat til et samarbejde med andre af de danske småøer.

På Mandø er beboerforeningen gået ind i sagen og er ved at undersøge mulighederne for at få støtte til etablering af et trådløst net. På Mandø er der i dag 55 indbyggere, og tallet er faldende. Skal nye beboere flytte til, så skal øen kunne tilbyde bredbånd til folk med hjemmearbejdspladser og småvirksomheder. Og allerede nu mangler de nuværende virksomheder på øen bredbånd, når de skal kommunikere med kunder og turister. Sådan lyder nogle af beboerforeningens argumenter.

mp

på. Torben har en samarbejdsaftale med en større IT-virksomhed, som har adgang til ø-nettet, og som med kort varsel kan overtage Torbens driftsforpligtelser. Desuden er det planen at lave en brugerorganisation, som får indflydelse på ejerforhold og drift, hvis Torben ikke længere kan eller vil drive forretningen ØNet.

Han har også mødt spørgsmålet: Kan beboerne på de sydfynske småøer ikke ligeså godt drive et trådløst bredbåndsnet i en forening eller et andels-selskab? Eller kunne de ikke forhandle med en af de store internetudbydere og få dem til at levere bredbåndsforbindelsen? Men Torben har argumenterne parat: Med en lille, privat forretning sker tingene hurtigere. I en bredbåndsforening er der risiko for demokratiske stopklodser, og internetbrugerne vil såmænd ikke have glæde af selv at eje parabol-er, gittermaster m.m. Og en stor udbyder vil have svært ved at få økonomi i et lille trådløst net med 100-120 kunder. Det er jo formodentlig også derfor de indtil nu har sagt nej til opgaven.

Handlefrihed og fleksibilitet har været vigtig for Torben. Uden de to elementer, tror han ikke på at man kan drive et bredbåndsnet. Samtidig ved han godt, at hans forretning kun kan løbe rundt, hvis han har øboernes tillid. En tillid, som bygger på personlig kontakt og på at hans forretning kan levere varen uden driftsstop og til en ordentlig pris.

*Morten Priesholm,
LEADER+ koordinator*

Bredbånd uden tråde

ØNet driver et trådløst bredbåndsnet på de sydfynske småøer. I nettet sendes data gennem luften som radiosignaler. Et radiolink hedder det.

Et sted på fastlandet er ø-nettet koblet til Internettet, og på hver af de sydfynske småøer har ØNet sat en eller to parabolantennet op. Parabolerne sidder på en høj husgavl eller på en gittermast, og de kommunikerer med fastlandsradioerne i et såkaldt backbone-net.

Via en lille rundstråleantenne og et lokalt, trådløst net sendes radiosignalerne til og fra den enkelte økunde. På de fleste øer er en parabol nok, men f.eks. på Avernakø har det været nødvendigt at etablere to parabolantennet og to lokalnet for at dække alle brugere.

Hos kunden skal der bare stå en lille boks med indbygget antenne og radio. Fra denne husboks sendes signalerne videre i almindelige kabler direkte til en PC eller til en router, som kan dele signalet mellem flere PC'er. I systemet går al trafik gennem en firewall, og der føres en trafiklog, som registrerer aktiviteten på nettet. Desuden bliver signalerne krypteret.

En tilslutningsafgift på 2200 kr. Og en forbrugsafgift på 150 kr. pr måned. Det er prisen for at være koblet til ØNet.

mp

Askø, Femø og Fejø forbereder sig sammen på storkommune

For vistnok første gang i mands minde mødtes repræsentanter fra beboerforeninger m.v. på Askø, Femø og Fejø den 5. oktober for at drøfte deres fælles fremtid. Den er nu mere fælles end før, idet de tre øer kommer i Lolland kommune fra 2007. Der mødte så 3 fra Askø, 5 fra Femø og 3 fra Fejø, og vi havde en hyggelig og konstruktiv aften, hvor følgende temaer blev diskuteret.

Færgedriften

Vi vil arbejde for et flertal af øboere i færgebestyrelsen, repræsenterende erhverv, turisme og pendlere. Dette princip indgår i Ø-sammenslutningens oplæg til Folketinget. Der kan f.eks. være to fra hver ø i færgebestyrelsen i Lolland Kommune. Og den fleksible godstransport bør fortsætte.

Færge- og/eller bådforbindelse mellem øerne

Femø talte for en forbedret færgeforbindelse, til dels via Fejø. Det skulle hjælpe håndværkere, landbruget, m.v. og skabe mulighed for, at Femø børn kan gå i skole på Fejø. Derved kan man tiltrække børnefamilier til Femø, hvilket er et vigtigt langsigtet mål. Der kunne således være tale om, at Femø-sund-færgen nogle gange om

dagen lagde til ved et nyt færgeleje ved Sletteren på Fejø. Etableringen af et sådant færgeleje vil kræve midler, f.eks. fra ø-støtteleven.

Et alternativ kunne være en hurtig motorbåd uden biler, og den kunne gå til et simpelt landingsarrangement i Sletteren eller til Dybvig. En sådan hurtigrute kunne også besøge Askø/Lilleø. På Askø havde man endnu ikke diskuteret sådanne 3-punksture, men der var på mødet en positiv stemning for, at man i sommertiden måske kunne arrangere ture for turister med besøg på tre øer på én dag.

Ø-udvalg (nuværende og fremtidig ordning)

Vi ønsker et demokratisk valg til kommende ø-udvalg med en udstrakt økonomisk kompetence. Derved kan vi få mere nærdemokrati mht. skole, børnepasning, ældreområdet osv. Askø beskrev deres situation, hvor der muligvis vil blive afholdt valg til Askø's demokratisk valgte udvalg, som har fungeret siden 1970 på kommunevalgdagen d. 15. november. Især fra Askø talte man for, at de tre øer bør have hver sit demokratisk valgte ø-udvalg til Lolland Kommune. Disse skal samarbejde, således at øerne støtter hinanden.

Mødet gik ind for denne model, og Femø og Fejø beboerforeningerne formulerede et brev til Ravnsborg Kommune og til Styregruppen for den kommende Lolland Kommune med et ønske om, at der vil blive afholdt demokratisk valg til et Femø- og et Fejø-ø-udvalg den 15. november. Dette er vigtigt, uanset om der vil være et tilsvarende valg på Askø eller ej, idet det eksisterende ø-udvalg ikke er demokratisk funderet.

Mødet diskuterede graden af en evt. lokal forvaltning af økonomiske midler. Der var delte meninger herom, men det blev pointeret, at det påhviler den nye kommune at have en grad af decentralisering. Kompetenceoverdragelse bør nok derfor være et formelt tilbud til interesserede øer og eventuelt også lokalområder på Lolland.

Også ø-udvalgets kompetence blev diskuteret. Det forekommer rimeligt, at udvalget ikke direkte tager sig af færgesager, men man kan tænke sig, at færgebestyrelsen sender en sag til høring i det pågældende ø-udvalg.

Andre former for samarbejde mellem øerne

Forslaget om vores øer som en af de ca. 7 foreslåede nationalparker blev omtalt. Det er en sag, som er meget lidt fremme i offentligheden. Hvis gennemført kan det betyde alvorlige erhvervsmæssige restriktioner. Ligesom fiskeri- og jagtaktiviteter måske vil blive berørt. Vi skal holde øje med denne sag.

Der blev spurgt til forholdene for ældre mht. at blive boende på Femø og Askø. På Askø mener man ikke at forholdene er gode nok. Der er ingen ældreboliger og hjemmehjælpere arbejder kun om formiddagen. På Femø har man fået bygget tre „ældreboliger“ men de er lejet ud til „almindelige“ lejere, men der er hjemmehjælpere bosiddende på øen.

Om adgang til læge, der blev det diskuteret om lægeordningen for Femø/Fejø kunne udvides til Askø, hvor man i dag aldrig ser en læge.

Om Kirke og præst, der er Femø slået sammen med Birket og på Askø kommer præsten 3 gange om måneden fra Bandholm.

Andre mulige former for samarbejde kunne være bådforbindelse, frugtavl, turisme og bosætningsarbejde.

Der var en fri erfaringsudveksling om livet på de tre øer, bl.a. om færgeafgangenes betydning for øens fortsatte liv. Således er Askø stærkt handicappet af, at sidste færge fra Bandholm tre af ugens dage er kl. 18. Det gør det vanskeligt at tiltrække familier, der arbejder udenøs. Hjemmearbejdspladser etc. bør naturligvis støttes, men man skulle tro, at det var muligt at få færgeforbindelsen strakt ud over en større del af dagen. En af vanskelighederne førhen har været, at behovet for et eller andet ofte først kan demonstreres, når man har haft en chance i en prøveperiode eller lignende.

Håbet er, at mødet mellem de tre øer var en start på et frugtbart ø-samarbejde i den kommende Lolland Kommune.

John Larsen, Fejø

Virksomhed på Skarø skal hjælpe Nepal's bønder

Virksomheden Biosynergy på Skarø arbejder med at lave ekstrakter af læge- og krydderurter og man har opfundet et bakteriedræbende ekstrakt, der blandt andet skal produceres i Nepal. Biosynergy har samtidig opfundet et lille transportabelt produktionsanlæg, der er udviklet i samarbejde med Ingeniørhøjskolen i Odense, der passer godt til de lokale forhold i Nepal.

cj

Stiftende generalforsamling i Småøernes Fødevarenetværk

Et par fantastiske dage, hvor deltagere fra 12 øer fik rundvisning på Fur Bryghus. Hvor vi lærte om og smagte på Furs meget velsmagende og populære øl. Ud over bryggeriet fik vi adgang til garagen med ældre og meget velholdte biler.

Efter rundvisning, frokost og stiftende generalforsamling tog Lisbeth og Thomas Klode os med ud i Furs varierede natur, hvor Klodes Herefordkvæg græssede på skråningerne. Herefter besøgte vi Lisbeths gårdbutik og havde der mulighed for at købe friske Hereford-bøffer, spegepølser, mohairtrøjer samt andre ø-specialiteter, som Lisbeth bl.a. sælger fra butikken.

Dagen blev afsluttet med en god middag på Fur Strandhotel, som på bedste vis havde tilberedt en menu med råvarer fra flere øer, som enkelte af deltagerne havde medbragt.

Foreningen blev stiftet og 4 øboer blev valgt til bestyrelsen. Efterfølgende er der foretaget en konstituering:

Niels Corydon fra Skarø: *Suppleant*
Lisbeth Klode fra Fur: *Sekretær*
Svend Åge Hansen fra Årø: *Kasserer*
Martin Jørgensen fra Skarø: *Næstformand*
Kai Winter fra Fejø: *Formand*

Alle producenter på de danske småøer er velkomne til at blive medlem og på den måde bakke øerne og netværket op, hvilket koster 500 kr. pr år for producenter og foreninger. 250 kr. for passivt medlemskab. Dog er resten af året 2005 gratis.

For nærmere oplysning og indmeldelse kan man kontakte foreningens formand Kai Winter på Kai@Kernegaarden.dk

Læs mere om Småøernes Fødevarenetværk
www.oespecialiteter.dk

En stor tak til Fur for et flot og hyggeligt arrangement!

Bestyrelsen i Småøernes Fødevarenetværk

Forhøjelse af Ø-støtten på finansloven

Oprindelig er puljen til projektfinansiering under ø-støtteloven (§4) på 2,6 mio. kr. årligt, men i perioden 2001-2005 har puljen været ekstraordinært forhøjet. Nu foreslås den permanent forhøjet til 4,2 mio. i 2006 og 4,8 mio. kr. fra 2007 og frem. At denne pulje, der administreres af Skov- og Naturstyrelsen, er populær, kan der ikke herske tvivl om. I 2004 modtog Skov- og Naturstyrelsen i alt 92 ansøgninger, 59 af disse modtog støtte enten i form af tilskud eller lån.

cj

For godt til at være (helt) sandt

I sidste ø-post skrev jeg, at alle ø-færgerne var fritaget for kravet om udlicitering. Det var hvad der blev oplyst i en pressemeddelelse fra Trafikministeriet. Siden er det desværre kommet frem, at det ikke helt holder stik. Det meddeles nu, at færger: „*kan sendes i udbud, eller skal annonceres i EU-tidende som interesseitkendelsessag*“. Man behøver altså ikke i første omgang at bruge et større beløb på et udbudsmateriale. Det er selvfølgelig en forbedring. Men hvis en operatør reagerer seriøst på annoncen, så skal de altså alligevel i udbud.

Dette resultat er bare ikke godt nok!

Vi vil derfor rejse denne sag på vores næste møde med Folketingets ø-kontaktudvalg og måske også prøve at påvirke af andre kanaler.

Henry Larsen

Dagplejer til Tunø søges

Kunne du tænke dig at prøve noget helt nyt?

Tiltales du af tanken om at bo i et lille øsamfund med skøn natur og kort til vandet?

Kan du lide små børn?

Så har vi brug for dig på Tunø. Vi mangler en til at passe vores fire børn (1/2 til 3-1/2 år) fra d. 1. februar 2006 eller snarest derefter.

Ansættelse i henhold til Odder kommunes gældende regler, nærmere oplysninger kan fås hos Lise Becher tlf. 87 80 35 01.

Du må også gerne kontakte os (mødrene) hvis du har spørgsmål. Dorthe D. Olesen tlf. 86 55 30 05
Michala T. Olesen tlf. 86 55 30 64

Netværksmøde om *ENERGI* på den skotske ø Gigha

Mødet, som fandt sted fra den 9. til den 11. august, tog sin begyndelse i Glasgow Airport, hvor Claus Jørgensen fra Orø og jeg, Jan Kretzschmer fra Sejerø, mødtes med de svenske, finske og franske deltagere, samt de to skotske projektledere Lisa og Julie-Ann. Herefter kørte vi tre timer i bus langs Loch Lomond, vestpå over skovklædte bjerge, gennem små pittoreske byer til det lille færgeleje, hvorfra færgen på 20 minutter førte os til Gigha.

Gigha (old-nordisk for „Gudernes Ø“) er ca. 10 km lang og varierende mellem en og to km bred. En frodig grøn ø med klipper hist og her, hvide sandstrande, smukke stengærder, huse og gårde, hvoraf mange var bygget i den traditionelle skotske stil i natursten. Der bor ca. 100 personer, men for bare 30 år siden var der dobbelt så mange. Samme sørgelige historie som vi kender fra mange danske øer! Men hør så her.

I 2002 muliggjorde støtte fra forskellige fonde, at beboerne kunne danne „The Isle of Gigha Heritage Trust“ og i fællesskab købe hele øen med herresædet Achamore House, Gigha Hotel, landbrug, huse, skole og kirke, kort sagt rub og stub fra den tidligere eneejer (godsejerskabet er stærkt udbredt i Skotland, svarende til danske forhold før de store landbrugsreformer). Så nu er det beboerne selv der gennem Trust'en styrer udviklingen på øen – og det er noget der virker! Før overtagelsen var øen gennem mange år præget af forfald, men nu er man i fuld gang med at bygge nye boliger og renovere gamle. Man kan godt få tilladelse til at bygge sit eget hus, men fælles for alle huse er, at de skal bebos hele året! Hotellet er sat i en meget fin stand, forsamlingshuset lige så. Selvom der var stor travlhed, var der alligevel

tid til omtanke, så byggeløsninger omfattede hensyn til såvel miljø som æstetik, selvom de økonomiske rammer var snævre. Foruden opbakningen fra de pengestærke fonde, var det beboerne selv, som måtte finansiere det store køb og de mange aktiviteter. Det skete i form af afgifter (leje), som hver enkelt husstand måtte betale for den gård eller for den forretning man drev, eller det hus man beboede. Der var indtægter fra drift af hotellet, men det havde været nødvendigt at sælge hovedbygningen Achamore House, dog uden den vidunderlige subtropiske park, som man også havde planer om at sætte i stand for et meget stort beløb, med henblik på entreindtægter.

Og så var der vindmøllerne „The Dancing Ladies of Gigha“. Som man kan tænke sig, var der et betydeligt behov for at skaffe indtægter, så derfor havde man kort efter overtagelsen af øen besluttet at opstille tre Vestas V27 vindmøller, hver med en kapacitet på 225 kilowatt, med henblik på at sælge elektricitet. Hele projektet kostede

440.000£ svarende til ca. 4.5 mill. danske kroner. Alle disse tiltag, går jeg ud fra, var grunden til, at man havde valgt netop Gigha som værts-ø for ESINs energi-workshop.

På Gigha Hotel mødte

vi de øvrige deltagere fra Irland og fra Skotland. Der så rigtigt hyggeligt ud på hotellet, og ikke mindst i den typiske skotske pub, så lidt skuffede blev Claus og jeg, da vi fik at vide, at vi på grund af pladmangel skulle køre til et anneks lidt længere ned af vejen sammen med de svenske og en enkelt irsk deltager. Skuffelsen fortog sig dog noget, da bussen svingede op foran Achamore House, hvor det viste sig vi skulle bo. Den nye ejer drev, foruden sin forretning med blomsteressenser, også en Bed & Breakfast af en standard, der skal noget fantasi til at forestille sig. Morgenbordet var i særklasse. Man afleverede om aftenen en seddel, hvorpå man afkrydsede, hvad man ønskede til morgenmad, og der var en hel side med retter at vælge imellem, og så satte man sit navn på. Ved morgenbordet blev man mødt af den smilende husholderske, som huskede ens navn fra præsentationen dagen før, og som straks serverede de ønskede retter. „Full Scottish Breakfast“ kan anbefales, det er der *ENERGI* i.

Selve mødet foregik i forsamlingshuset. Foruden nogle korte indlæg fra skotter som repræsenterede Argyll and Bute Council (svarende til vores amt), forskellige kooperative elforsyningselskaber og andre sammenslutninger, som ydede finansiering til energifor mål og udvikling på de skotske øer og yderområder, så fremlagde hvert deltagende land en mundtlig rapport for energisituationen på det pågældende lands småøer og i landet som helhed.

Der var store forskelle fra land til

ESIN-projektet, Inter-Island Exchange-project er bl.a. finansieret af EU's Interreg III C-program samt af Skov- og Naturstyrelsen

land, men fælles for de fleste var, at det var vanskeligt at komme igennem med især vindmølleprojekter på grund af en lang række særhensyn (overvejende miljøhensyn). Andre tiltag, som kunne iværksættes på husstands niveau eller i små fællesskaber, som f.eks. husstandsmøller, solfangere, jordvarme eller fyringsanlæg baseret på fornybare ressourcer, var kun meget lidt udbredt på grund af manglende kendskab til teknikken. Kort sagt er fornybar og vedvarende energi noget, som man kun lige er begyndt at arbejde med i en seriøs målestok. Af samme grund var der stor interesse og efterfølgende stor spørgelyst omkring Claus' fremlæggelse af situationen i Danmark med

de mange muligheder, man har som privatperson for at forsyne sig med fornybar energi. Ikke mindst kom der spørgsmål, som tog udgangspunkt i det faktum, at vi selv lever i dagligdagen med nogle af disse energitiltag.

De skotske værter havde virkelig forstået, at det ikke kun er det faglige indhold, som gør et godt møde. Muligheden for at knytte venskaber, have gode samtaler og høre om livet på Aspø i den finske skærgård eller på Inis Meáin i irske Galway Bay er også vigtigt, når der skal skabes inspiration og netværk. Det var der rig mulighed for. Ikke mindst de to aftener, hvor vi blev beværtet med overdådige midt-dage, hvor lokale råvarer fra både

havet og markerne indgik. Endelig er der blot at bemærke, at skotsk pub-kultur er noget særligt, og irlenerne, de vil jo synge, så det gjorde vi.

Claus og jeg har aftalt, at vi gerne vil være ankermand i et dansk småø-netværk med emnet ENERGI. Går nogen rundt og koger på et projekt, som de gerne vil snakke med andre om, så kan vi kontaktes på:

Claus Jørgensen, tlf. 59474717, e-mail claus.oroe@mail.dk

Jan Kretschmer, tlf. 59590199.

– Tak til Sammenslutningen af Danske Småøer som valgte at sende mig af sted.

Jan Kretschmer, Sejlerø

Indtryk fra ESIN's seminar om sundhed og socialomsorg

1 times sejlads fra Bretagne's fastlandskyst ligger den 20 km lange og 9 km brede ø Belle-Île-en-mer, som i år var vært for den europæiske ø-sammenslutnings årsmøde og den to-dages workshop om temaet „Health & Social Care“

Belle-Île-en-mer – „den smukke ø i havet“ – lever til fulde op til sit navn. En stor del af øen ligger på et ca. 70 meter højt plateau med barske klippekyster på den vestlige atlantehavsside. På østsiden er der skønne strande og klipper samt den største by Palais, hvor konferencerne fandt sted. Palais er en charmerende typisk fransk by med en dejlig havn, dagligt fiskemarked og en imponerede højtbeliggende stjerneformet fæstning. Der bor knapt 4.500 på øen. Og vores franske værter havde sørget for overdådig forplejning og indkvartering i en ferieby nogle kilometer nord for Palais.

Fra Danmark deltog ø-sygeplejerske, Gitte Sørensen fra Avernakø og jeg, der gennem fire år har været læge på Endelave.

Hvert land var inden konferencen blevet bedt om at svare på en række spørgsmål som kan ses i tekstboksen.

Svarene på disse spørgsmål var besvaret af Ø-sammenslutningens sekretariat og projektmedarbejder.

Af ø-arbejdende sundhedspersoner var der udover de to danske deltagere, en finsk læge, finske omsorgsmedarbejdere, en irsk sygeplejerske samt et par franske foredragsholdere, som var læger. Størstedelen af deltagerne i øvrigt kom fra landenes administrative kontorer.

Ø-sygeplejersken, Pierre Le Claire, og en tilknyttet hjemmehjælper sørger på Ile de Houat for, ligesom i Danmark, at de ældre borgere, der har et behov, får den rette pleje og hjælp

Der er mange fælles problemer for sundhedsvæsenet for alle landenes småøer. Lægemangel, ringe overenskomstforhold, isoleret arbejdsform med manglende kollegialt fællesskab

- Beskriv det nationale sundhedssystem og især vedrørende øboere.
- Er der læge eller sygeplejerske på hver ø?
- Anden medicinsk hjælpepersonale? Tandlæge? Fysioterapeut?
- Rejsetid til fastlandet?
- Er der apotek/håndkøbsudsalg?
- Er der specielle servicetilbud til ældre, handicappede og unge?
- Håndtering af ulykkestilfælde og akut sygdom?
- Er der særlige offentlige tilskud til sundhed og socialomsorg?
- Socialomsorg og -service:
  - arbejdsløse?
  - særlige trænings- og uddannelsesprogrammer?
  - særlige vanskeligheder for øboerne og ordninger til imødegåelse af disse?
- Anvendelse af ny teknologi.

og problemer med at få vikarer. Sygeplejerskerne er de fleste steder ansat som hjemmesygeplejersker og har i manges tilfælde ikke den fornødne uddannelse eller udstyr til at kunne klare akutte situationer.

På grund af konferencens form, der var noget formel, blev megen af den viden man fik, opnået ved de personlige kontakter udenfor det formelle mødeprogram.

Eftermiddagens emne omhandlede social omsorg. For franskmænd er social omsorg, omsorg for arbejdsløse, så tiden gik med foredrag om dette

Fortsættes på næste side

Forsat fra forrige side

efterfulgt af et besøg på et center for arbejdsløse.

På konferencens anden dag var der planlagt ekskursion til nabøen Houat med 315 indbyggere. Lægen holdt friweekend, så der blev ikke lejlighed til at besøge klinikken. Men en sygeplejerske holdt foredrag om et igangværende projekt, som gik ud på at øens ældre fik regelmæssige besøg i hjemmet af sygeplejerske og hjemmehjælper. Det var tiltag, som har været kendt igennem adskillige år i Danmark, men som åbenbart er nyt i Frankrig. Det kan bemærkes, at ingen af de ældre i de lande, der deltog, blev spist af med vakuumpakket mad udleveret i 7 pakker til en uges forbrug, som man får det på Endelave.

Lørdag aften var der buffet, orkester og bretonsk kædedans med deltagelse af mange lokale voksne og børn.

Det var et flot tilrettelagt arrangement med hyggelige deltagere og med ideer og tanker om, hvordan man kan styrke sundhedsvæsenet og socialomsorgen på småøerne.

Lone Wright, Endelave

Belle-île, der var vært for ESIN's årsmøde og sundhedsseminaret, er en stor ø. Ca. 4.500 beboere. Men mange af udfordringerne er de samme. Afbefolkning og mangel på arbejdspladser. Et stort problem er, at husene er så eftertragtede som sommerboliger, at det som ung øbo kan være svært at erhverve sig en egen bolig, da priser på fast ejendom er steget støt. De fleste jobs på øen er indenfor fiskeri og turisme.

Årsmøde i den europæiske småø-organisation

Det femte årlige møde i ESIN, der nu er en mere formaliseret organisation, fandt i år sted på den franske ø Belle-île-en-mer ud for Bretagnes kyst. Justeringer af vedtægter blev foretaget, og Bengt Almkvist blev genvalgt som formand for ESIN. ESIN består i dag af småø-organisationer fra Danmark, Finland, Frankrig, Irland, Sverige og Skotland, men også ø-organisationer fra Estland, Grækenland og Italien står på spring som medlemmer. Målet med organisationen er at skabe et talerør for de små øer på europæisk plan, men også at understøtte erfaringsudveksling mellem de små ø-samfund i Europa. For andet år i træk deltog også Jean-Didier Hache fra den slagkraftige interesseorganisation, CPMR, der bl.a. taler de store øers sag, såsom Bornholm, Sicilien, Korsika, mv. Han advarede de små øer om Kommissionens planer om restriktioner i forhold til national finansiering af projekter på de små øer. Planer som både ESIN og de nationale ø-organisationer bør imødegå.

cj

Bengt Almkvist fra Skärgårdarnas Riksförbund blev genvalgt som ESIN's formand. Bengt bor med sin familie på den svenske skärgårdsø, Missjö, der har i alt 15 beboere.

313 øboere udgør egen kommune

Borgmester Jean-Pierre Le Gurun (th) og hans vice-borgmester tog godt imod de besøgende øboere. De beklagede, at de andre byrådsmedlemmer ikke kunne være til stede, men de var på havet for at passe deres erhverv

I en tid, hvor danske kommuner under 20.000 indbyggere betragtes som små, at de kan komme igennem en kattelem, hvordan skal man så betragte en kommune bestående af 313 indbyggere? En der er lille nok til at kravle i et musehul?

Den franske ø, Iles de Hoaut, der er på ca. 5 km lang, knap 2 km bred, ligger en halv times sejlad fra fastlandet, har netop 313 indbyggere og er en selvstændig kommune med egen kommunalbestyrelse, borgmester og forvaltning. Nu er Frankrig vel nærmest „berømt“ for de mange små kommuner, og Iles de Hoaut er da heller ikke den mindste. F.eks. er en af nabøerne med kun 80 beboere også en selvstændig kommune.

Iles de Hoaut har to primære erhverv, fiskeri og turisme. Fiskerne på øen lander især skaldyr af forskellig slags, og en østersfarm er også undervejs. Øen har et hotel med en god restaurant, der er åben hele året og ellers har to andre hoteller, samt div. pensionater, åbent i turistsæsonen. Og sæsonen starter allerede i april og klinger så ud i oktober. Om sommeren vokser befolkningen til godt 2.000, og årligt besøges den lille ø af mere end 100.000 turister. De udgør i høj grad forretningsgrundlaget for øens bager, barer, købmænd og turistbutikker.

Men en fabrikant af kosmetik, David Journaux, søn af den kendte Yves Roche, har også skabt arbejdspladser på øen. Der forskes i og produceres kosmetik, der er baseret på div. maritime råvarer som bl.a. tang og alger. Og i forbindelse med laboratoriet er der etableret et museum, der fortæller om havmiljøet omkring øen, og øboernes udnyttelse af havets ressourcer gennem tiden. Og nå ja, så kan der jo også sælges lidt af firmaets kosmetik til de besøgende.

Som dansk øbo bliver man straks nysgerrig efter, hvordan sådan en lille ø-kommune kan fungere. For landsbyen på øen ser rigtig nydelig og velholdt ud, ikke skyggen af forfald eller huller i vejene. Og øen har to grundskoler, en offentlig og en privat katolsk skole, samt en for de ældre årgange. Børnene kan gå i skole på øen fra de er 2 år til de er 14-15 år (franske børn starter tidligt i en slags børnehaveklasse). Derefter må de på fastlandet. Og øen har både en fastboende praktiserende læge, sygeplejerske og hjemmehjælpere.

Jean-Pierre Le Gurun, borgmester på øen og med 5 ansatte i forvaltningen, forklarer hvordan et sådant serviceniveau kan lade sig gøre og vi prøver at forstå så godt vi kan. Som udgangspunkt er det ikke forskelligt at være en lille ø-kommune og så en

lille fastlandskommune. Kommunen får tilskud via staten, men ø-kommunen på Ile de Houat får ikke særlige tilskud fordi den er beliggende på en ø. Kommunen har udgifter på ca. 300.000 Euro (ca. 2,23 mio. kr.) og har indtægter på 400.000 Euro (ca. 2,98 mio. kr.). Ca. 25% af indtægterne kommer fra øboernes skattebetaling. Men derudover er der også afgifter på f.eks. de fisk og skaldyr, der landes på øen, ligesom der er i turistsæsonen er en miljø-afgift på færgebilletterne, som er øremærket naturpleje på øen.

I de sidste år har man fra kommunens side gennemsnitligt investeret 800.000 Euro (ca. 5,96 mio.kr.) årligt i infrastruktur, institutioner og projekter på øen. Bl.a. har man efter mange års kamp fået etableret en primitiv campingplads. Før den blev etableret, da foregik teltslagningen på øen på „anarkistisk“ vis til skade for naturen og til almen irritation. Men uenighed om, hvem der skulle lægge jord til, trak projektet i langdrag. Der skulle en dødsulykke til, hvor en campist blæste ned fra klipperne i forbindelse med en storm, før teltpladsen blev en realitet. Et andet projekt man arbejder på er at få etableret en sportsplads, som ikke alene skal bruges af de lokale, men som man håber også vil blive brugt af sportsklubber fra fastlandet til træningssophold til gavn for øens økonomi.

Et oplagt spørgsmål er, hvordan man som borgmester eller byrådspolitiker formår at styre en så lille kommune, når man som dansk øbo ved, at konflikter kan spidse til over småting. Borgmesteren giver udtryk for, at man kan komme folk i møde ved at give dem indflydelse. F.eks. i et konkret aktuelt havneprojekt, der består majoriteten af de folk, der styrer projektet, af fiskere, færgefolk og andre, der har en direkte interesse i havnens vel. Altså, at øboerne har indflydelse er vigtigt! Men lidt presset, så signalerer borgmesteren dog, med et skævt smil, at han som mangeårig kaptajn på havets største skibe, også forstår at sætte sig i respekt!

Claus Jensen

✱

100 års jubilæum på Strynø

Strynø summede af aktivitet d. 24. september. For da blev Strynø's skole fejret efter alle kunstens regler. Selvom skolevæsenet på øen selvfølgelig har mange flere år på bagen, så fylder den fredede skolebygning på øen i år 100 år. Ca. 150-200 havde valgt at deltage i festen, deraf mange gamle elever, som ikke havde været på øen i årevis. Og lokalpolitikere og gamle elever og lærere stod i kø for at tale skolens pris. Skolen er stadig i brug, og skolebørnene underholdt og serverede pølser for de mange gæster.

cj

16-årige får stemmeret på Orø

Da Orø's beboere gik til valg d. 25. oktober for at vælge fem personer til øens lokalråd, da havde øboere fra 16 år ret til at stemme. Ved et beboermøde på øen besluttedes det at sætte valgretsaldern ned til 16 år på Orø

cj

Strynø's skolebørn, klædt som skolebørn fra de go'e, gamle dage, underholdt med sang og dans. Og i dagens anledning var der lavet en særudstilling om skolens historie

Fiskerierhvervet på øerne er trængt

De små erhvervsfiskere på øerne er bekymret for deres erhverv efter fiskeriforliget. Fiskekvoterne vil følge den enkelte båd, og man frygter, at det især vil være de pengestærke, store fiskefartøjer, der nyde godt af de nye ordninger, på bekostning af de små kystfiskere.

cj

Rettelse!

I sidste nummer af Ø-posten bragte vi en opgørelse over småøfærgerne og deres passagertal. Desværre var af 3 de mest brugte færgeruter faldet bort ved en fejl. Så her er de, og tallene er baseret på år 2003:

Fur – Branden	220.000
Fejø – Kragenæs	233.735
Venø – Kleppen	264.760

cj

KALENDER 2005

8.-9. november:	Interreg-workshop om „Island Environment Identity“ på irske øer
9.-10. november:	Kursus for færeavlere fra øerne på Bygholm, Horsens
17. november:	Landbrugsmøde på Avernakø/Lyø
19.-20. november:	Seminar for ø-købmænd i Odense
24. november:	Landbrugsmøde på Endelave
25. november:	Deadline for Ø-posten
6.-7. december:	Sundhedsseminar

Strynø-marked et tilløbsstykke

„Den store Rejse“, hvor strynboere i gamle sejlskibe tager til Rudkøbing og faldbyder deres varer, er altid et stort tilløbsstykke. Sådant var det også i år, hvor man genoptog markedsdagen efter en pause sidste år. Allerede fra

morgenstunden var der lang kø ved boderne og de der solgte røgede ål kunne melde alt udsolgt efter en halv time. Men så var der boder med sylterier, strikvarer, kager og meget andet godt at blive fristet af.

cj

Øboernes frirejse

Der har været tvivl om øboernes frirejse med færgerne. Aftalen om den gratis personbefordring er nemlig en del af et forlig, der udløber i år. Men der er i forslaget til finansloven for 2006 lagt op til en fortsættelse af den populære ordning.

cj

Færgedåb på Omø

Da Omø's nye færge kunne døbes, blev det fejret af øboere og honoratiores. Her med borgmester Ole Drost i spidsen

Solen skinnede fra en skyfri himmel, da Omø's nye færge blev døbt søndag den 4. september.

Omøboere, sommerhusejere, turister, honoratiores fra fastlandet

samt bestyrelsen for Vestsjællands Færgeselskab var mødt op for at overvære dåben, der blev foretaget af Omø Beboer- & Grundejerforenings formand Dorte Winther.

*Lad os nyde vores Danmark
så mangfoldigt som vi kan!
Jeg vil fa' mig ikke køres
over sø og saltet vand
– li'så lidt som jeg vil
svømme over land!*

*Lad os dampe og MS'se
lad os sejle – lad os ro.
Tænk hvis gamle Gubbe Noa
havde vaklet i sin tro
– og sat sig ned og ventet
på en bro!!*

Piet Hein

Efter dåben var der taler, bespisning og underholdning i det til lejligheden opstillede telt.

cj

Kapsejlads Limfjorden rundt – og til Fur!

Den traditionelle kapsejlads Limfjorden rundt for gamle erhvervssejlskibe, løb i år af stabelen den fra d. 13. til d. 17. september.

Det er 16. gang, at sejladsen afvikles. Den startede i 1989 med nogle få skibe og har så udviklet sig til at være Nordeuropas største af sin art, i år med 63 tilmeldte skibe. 5-6 tremastede. Ca. 600 personer.

Skibene samles i Løgstør havn, tirsdag eftermiddag, onsdag sejles til Thisted, torsdag til Struer, fredag til Fur og lørdag til Skive, hvor der er afslutning.

Alle havnene har arrangeret, fælles spisning og lidt musik m.m. Der er liv og glade dage i hver en havn. Det er et hårdt job at deltage i en sådan kapsejlads.

I år forhindrede blæsten de fleste skibe i at forlade Løgstør havn onsdag, så der blev kun 3 dages kapsejlads. Det gav også problemer i Thisted Havn, hvor man stod med mad til 5-600 mand, så der blev sat busser ind til at fragte nogle af deltagerne til Thisted og tilbage igen.

For lille Fur Havn er det en ordentlig mundfuld at tage imod så mange skibe, selve havnen er stopfyldt af de mindre skibe. De store skibe ligger 4-5 stykker uden på hinanden ved molér-molen.

Selv om det er et stort arbejde at lave arrangementet, er vi vældig glade og stolte af, at ledelsen har valgt, at skibene skal besøge Fur.

I år gik selve kapsejladsen fredag, ned gennem Fur sund, med mål øst for Fur. Det var et smukt syn at se så mange sejlskibe, for fulde sejl, sejle ned igennem „Snævringen“. Snævringen er det smalle farvand mellem Fur og Salling.

Holger Lundgaard, Fur

De mange gamle skibe fylder godt og klæder smukt den lille Fur Havn

Ø-POSTEN

Nyheder fra S sammenslutningen af Danske Småøer. ISSN-0105-4325.

Ø-Postens spalter er åbne for alle; artiklerne er ikke nødvendigvis udtryk for S sammenslutningen af Danske Småøers holdninger.

Indsendte artikler bedes ikke overstige 1500 anslag.

Redaktion: S sammenslutningens bestyrelse

Henry Larsen, Sejlerø, ansv.h.	59 59 01 67
Dorthe Winther, Omø	58 19 91 80
Ole Aagaard, Orø	59 47 04 10
Martin Jørgensen, Skarø	62 20 12 01
Holger Lundgaard, Fur	97 59 32 19
Birgitte Svendsen, Hjortø	62 21 16 61
Jacob H. Lund, Agersø	58 19 80 49
Ove Axelsen, Egholm	98 17 49 69
Redaktør: Claus Jensen	
Layout: Erik Steenstrup Dyhr	
Foto: Claus Jensen, Morten Priesholm,	
Lisa Stephens, Else Marie Madsen, Holger	
Lundgaard, Poul Henrik Harritz	

Ø-Posten udgives med tilskud fra Skov-og Naturstyrelsen og EU's Strukturfonde.
Annoncer: 4,00 kr. pr. sp.mm.
Tryk: Lito Tryk Svendborg
Oplag: 3100
Redaktionen afsluttet 27. oktober, 2005
Abonnement: 100 kr. pr. kalenderår.
Ø-Posten:
Sammenslutningen af Danske Småøer
Strynø Brovej 12, 5900 Rudkøbing
Tlf. 6251 3993 Fax. 6251 3996
E-mail: sekretariatet@danske-smaaøer.dk
Internet: www.danske-smaaøer.dk